

Päijät-Hämeen liitto

Heinolan lausunto Päijät-Hämeen maakuntastrategian 2050+ luonnokseen

Maakuntastrategian valmisteluprosessi on ollut hyvin toimiva ja vuorovaikutteinen. Heinolakin antaa kiitosta, että osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on ollut avoimesti saatavissa, strategian valmistelusta tiedotettu ja sen valmisteluun on osallistettu aktiivisesti toimijoita. Erilaisiin työpajoihin, webinaareihin ja tilaisuuksiin on voinut osallistua laajasti ja niissä on käytetty monipuolisia menetelmiä.

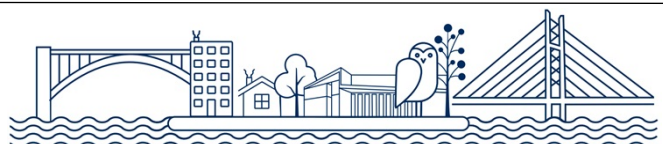
Nyt Heinolan kaupunki esittää vielä seuraavia näkökulmia:

Kaupunkisuunnittelun näkökulma Päijät-Hämeen maakuntastrategialuonnokseen

Maakuntastrategian tavoitteisto on monin osin hyvin perusteltu ja ajankohtainen. Kuitenkin nyt kommenttikierroksella on vielä hyvä tarkastella tätä ehdotusta tavoitteiden otsikointien eriyttämisestä ja tarkentamisesta sekä tavoitteiden sisällöstä.

Tavoitteen 1 uudelleensanoittaminen muodossa *”kilpailuetua osaamisesta ja kansainvälisyydestä”* korostaisi tasapuolisemmin maakunnan eri kuntien rooleja ja erityispiirteitä. Tämä mahdollistaisi myös esimerkiksi Heinolan huomioimisen aktiivisena ja pitkäjänteisenä oppilaitosyhteistyön toteuttajana, erityisesti kansallisen korkeakouluysteistyön saralla. Tällainen toiminta tuottaa maakuntaan osaamista, pysyvyyttä ja uutta potentiaalia myös kansainvälisyyden rinnalla.

Tavoitteessa 2 sekä luvuissa 4.1 ja 5 korostuu maankäytön ja alueidenkäytön eriyttäminen strategiasta, vaikka kyseiset tavoitteet edellyttävät nimenomaan maankäytöllisiä ratkaisuja. Esimerkiksi kiertotalouden, hiilineutraaliuden ja kestävän teollisuuden edistäminen ovat sellaisia kokonaisuuksia, joiden toteuttaminen ei voi odottaa seuraavan maakuntakaavan valmistumista ja sen jalkautumista kuntien yleis- ja asemakaavoitukseen. Kuntien kaavoituksella,

Kaupunkisuunnittelu

rakennus- ja ympäristövalvonnalla on tässä ratkaiseva rooli, ja maakuntastrategian tulisi tunnistaa tämä vahvemmin jo strategisella tasolla.

Strategiassa esitetyt tavoitteet, kuten puhtaan veden säilyttäminen, puhtaan teollisuuden mahdollistaminen sekä uusien teknologioiden ja tekoälyn hyödyntäminen, ovat keskenään monin osin jännitteisiä. Näiden toteuttaminen edellyttää kunnille selkeämpiä suuntaviivoja maankäytön suunnitteluun. Erityisesti lause "Ympäristön kantokykyä kunnioittava teollisuus saa kasvutilaa – luonnon kanssa rinnakkain, ei sitä vastaan" on tärkeä, mutta jää toteutuksen osalta epäselväksi ilman konkreettisia ohjauskeinoja. Esimerkiksi tekoäly- ja teknologiateollisuuden tarvitsemat ratkaisut vaativat suuria määriä maapinta-alaa, luonnonvaroja ja energiaa, eikä niitä voida ongelmattomasti sovittaa yhteen resurssiviisaan ja kestäväen teollisuuden tavoitteiden kanssa.

Strategian tavoitteessa 2 *"Tilaa luonnolle, luovuudelle ja puhtaalle teollisuudelle"* olisi teollisuuden lisäksi hyvä mainita elinkeinot laajemmin. Tavoitteen 2 otsikko voisi olla esim. *"Tilaa luonnolle, luovuudelle ja kestäväälle elinkeinotoiminnalle"*.

Luvussa 4.1 tekoäly ja koneoppiminen nousevat ensimmäisiksi muutostekijöiksi ennen vihreää siirtymää, mikä vaikuttaa painotuserolta, jota olisi hyvä harkita uudelleen. Vihreän siirtymän tavoitteet ovat kokonaisvaltaisia ja vaikuttavat lähes kaikkiin strategian osa-alueisiin. Ne voitaisiin esittää strategisempina kattoterminä, jonka alla myös digitalisaatio ja tekoäly toimivat välineinä, ei itsenäisinä päätavoitteina. Samassa yhteydessä olisi luontevaa mainita maankäyttö ja kuntien alueidenkäytön strategiat osana alueellisten mahdollisuuksien ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Luvussa 5 todetaan, että maankäyttöön liittyvien tavoitteiden osalta maakuntakaava toimii toteutuksen välineenä ja suunnan näyttäjänä. Tämä raja ei kuitenkaan vastaa maankäytön strategista merkitystä – erityisesti, kun monet maakuntastrategian keskeiset tavoitteet (esim. vihreä siirtymä, resurssitehokkuus, vähähiilisyys ja clean tech -kasvu) ovat riippuvaisia juuri kuntien maankäytöllisistä ratkaisuksista. Strategiassa tulisi tunnistaa ja kuvata, miten näitä tavoitteita voidaan tukea jo ennen maakuntakaavan uudistumista, esimerkiksi tukemalla kuntia konkreettisilla työkaluilla ja yhteisillä suosituksilla.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vaikka maankäyttö on ohjauksellisesti erotettu maakuntakaavaan, sen rooli on myös maakuntastrategian toteuttamisessa keskeinen. Strategian ja kaavan välistä vuorovaikutusta tulisi vahvistaa ja tuoda esiin mahdollisuuksia, joilla strategian tavoitteita voidaan toteuttaa kunnissa jo ennen uuden maakuntakaavan voimaantuloa.

Kaupunkisuunnittelu**Heinolan elinvoiman ja asiakaslähtöisyyden näkökulma**

Heinolan kaupungin rooli elinvoiman ja osaamisen kehittäjänä ansaitsee vahvemman tunnistamisen maakuntastrategiassa. Kaupunki on viime vuosina profiloitunut aktiivisena oppimisympäristönä, jossa korkeakoulujen kanssa tehtävä yhteistyö on tuonut Heinolaan merkittävän määrän opiskelijoita, harjoittelijoita ja opinnäytetöiden tekijöitä. Tämä toiminta tuottaa konkreettista osaamispääomaa ja toimii kanavana uusien ratkaisujen, palvelujen ja toimintamallien pilotointiin kuntatasolla. Heinola on näin ollen hyvä esimerkki kaupungista, jossa elinvoimaa ja asiakaslähtöisiä palveluja kehitetään tiiviissä yhteistyössä oppilaitosten ja muiden sidosryhmien kanssa.

Asiakaslähtöisyys näkyy Heinolan toiminnassa myös siinä, miten palveluiden, tilojen ja ympäristön suunnittelussa pyritään ottamaan huomioon eri käyttäjäryhmien tarpeet. Palvelumuotoilun ja kokeilukulttuurin hyödyntäminen kuntakehittämisessä tukee maakuntastrategian tavoitteita kestävästä ja osallistavasta kehittämisestä. Heinolassa on kyetty yhdistämään resurssiviisaus, osallisuus ja kuntalaislähtöinen suunnittelu konkreettisiksi teoiksi, kuten kulttuurihistoriallisten rakennusten konseptoinneissa tai elinvoimapohjaisissa kaavahankkeissa.

Maakuntastrategian kannalta Heinola tarjoaa siten erinomaisen case-esimerkin siitä, miten pienemmätkin kaupungit voivat olla aktiivisia aluekehityksen toimijoita, joissa yhdistyy osaamisen houkuttelu, paikkaperustainen kehittäminen ja asiakaslähtöiset palveluinnovaatiot. Tällaiset mallit olisi hyvä tunnistaa maakunnan strategiatyössä, ja samalla varmistaa, että kehitystyön tueksi on tarjolla alueellisesti koordinoitua tukea ja välineitä myös maakuntakaavan ja ohjelmatyön kautta.

Heinolan sijainti, saavutettavuus ja seutukaupungin kasvupotentiaali

Heinola sijaitsee liikenteellisesti strategisella paikalla valtatie 4:n varrella, pääkaupunkiseudun ja Lahden läheisyydessä. Tämä tarjoaa merkittävän kilpailuedun niin työssäkäynnin, elinkeinoelämän, asumisen kuin logistiikan näkökulmasta. Heinola toimii Etelä- ja Itä-Suomen yhdistävänä solmukohtana, ja sen kautta kulkevat valtakunnalliset liikennevirrat tukevat erityisesti teollisuuden ja matkailun tarpeita.

Kaupungin läheisyydessä sijaitseva Vierumäki on kansainvälisesti tunnettu liikunta- ja koulutuskeskittymä, joka tuo alueelle vetovoimaa, tapahtumia ja osaamispohjaista matkailua. Vierumäen rooli seudullisena kehitysalustana tulisi huomioida maakuntakaavassa niin asumisen, palveluiden kuin työpaikkarakenteen kehittämisen näkökulmasta.

Kaupunkisuunnittelu

Heinolassa sijaitsee myös Päijät-Hämeen keskeisiä metsä- ja taloteollisuuden toimijoita, joiden toimintaympäristö on muuntautumassa kiertotalouteen, vähähiilisyyteen ja materiaalihokkuuteen nojaavaksi teolliseksi ekosysteemiksi. Kaupungilla on potentiaalia toimia pilottialueena kestävän teollisuuden, puurakentamisen ja biotalouden ratkaisuille, jotka tukevat koko maakunnan vihreän siirtymän tavoitteita. Näiden kehittämiseksi tarvitaan ennakoivaa kaavoitusta, hyviä liikenneyhteyksiä ja alueellista yhteistyötä – jotka kaikki linkittyvät maakuntakaavan strategiaan valintoihin.

Heinolan roolia tukee myös kaupungin sisäinen rakenne ja kaupunkikehittämisen valmiudet, esim. kaavoitusvalmius ja joustava suunnittelukapasiteetti.

Raideliikenteen kehittäminen Heinolan ja Lahden välillä nousee avainkysymykseksi – se parantaisi paitsi henkilöliikennettä ja työssäkäyntiyhteyksiä pääkaupunkiseudulle, myös tukisi teollisuuden kuljetusratkaisuja ja siirtymistä vähäpäästöisempiin liikennemuotoihin. Heinolan asemaa tulisi vahvistaa liikenteen solmukohtana, jossa yhdistyvät tie-, raide- ja palveluverkostot.

Koko maakunnalle on strategisesti erittäin tärkeää tavoitteellisuutta myös uuden Savon oikoradan suunnittelu ja toteuttaminen. Heinolalla on valmiutta muodostua asemapaikkakunnaksi tai liittymäpisteeksi. Oikorata tulisi selvästi mainita maakuntastrategiassa, ja mm. SWOT-taulukon mahdollisuuksissa.

Heinolan luonnonympäristö – vesistöt, harjut ja lähimetsät – tarjoaa ainutlaatuisen yhdistelmän laadukasta arkiympäristöä ja monipuolisia virkistysmahdollisuuksia. Tämä luo pohjaa vetovoimaiselle asumiselle ja matkailulle sekä tukee hyvinvointia ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä.

Maakuntakaavassa Heinolan roolia tulisi tarkastella tasapainottavana seutukaupunkina, jossa yhdistyvät saavutettavuus, kestävä elinkeinorakenne, luonnonläheinen elinympäristö ja kasvupotentiaali – sekä mahdollisuudet toimia vihreän siirtymän ja teollisen murroksen edelläkävijänä Päijät-Hämeessä.

Heinolan kaupunki

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.